

Meer is nodig, meer is mogelijk

een zeker pensioen
veilige banken
eerlijke fiscaliteit
een sterke gezondheidszorg
duurzame energie
meer sociale gelijkheid
kwaliteitsvol werk

Mensen zijn bezorgd. Over hun pensioen, hun job, hun spaargeld, hun energiefactuur. Over de zorg die ze nodig hebben, of zullen nodig hebben. En over ongelijke behandeling, in welke situatie dan ook. Die zorgen zijn terecht. Temeer omdat de federale regering weinig tot niets onderneemt. Ze staat erbij en kijkt ernaar. Maar nietsdoen is achteruitgaan, vinden wij.

De overheid kan meer doen. Zij kan het belang van mensen opnieuw centraal stellen, in plaats van de winst. De vrije markt heeft gefaald, en de federale regering wil niet lukken. Dat kunnen we niet aanvaarden.

We hebben visie nodig. Een toekomstvisie die de problemen van vandaag en morgen oplost. Met visie kunnen we de blokkeringen in onze samenleving opheffen.

Samen werken we aan onze toekomst. We roepen iedereen op om mee te denken. Want wat we nu beslissen, bepaalt de toekomst van ons allemaal.

Deze ontwerptekst werd goedgekeurd door het **sp.a**-partijbureau op [datum]. Via regionale voorrondes in het voorjaar kan iedereen mee discussiëren. We nodigen ook iedereen uit op de Visie 2010-website (in opbouw).

Vanaf september kunnen de **sp.a**-leden via hun afdelingen amendementen indienen. En op 16 en 17 oktober is iedereen welkom op het Visie 2010-congres, en beslissen de **sp.a**-leden over de definitieve tekst.

Meer info > Visie2010@s-p-a.be > 02 552 02 00

Veilige banken

Inleiding: Goed werkende banken komen iedereen ten goede

September 2008 was het startpunt van de grootste financiële crisis sinds de jaren '30. Vele banken, over de hele wereld, gingen failliet. Vorig jaar gingen er in de VS alleen al meer dan 100 banken op de fles. Andere banken moesten gered worden door de overheid omdat hun faillissement een ramp voor de ganse economie zou betekenen. De Belgische overheid kwam voor maar liefst 21 miljard tussen in de kapitaalstructuur van de banken. In heel de EU samen bedroegen deze overheidstussenkomsten meer dan 300 miljard. En daarnaast werden in België en de EU nog eens voor respectievelijk 250 en 3000 miljard staatsgaranties toegekend.

Goed voor de tewerkstelling, goed voor de economie

Wij, belastingbetalers, dragen allemaal de gevolgen van de crisis, rechtstreeks of onrechtstreeks. Maar de impact van de banken op ons dagelijks leven gaat nog verder. Bankieren zijn van vitaal belang voor onze economie. Ze zorgen voor de geldstroom in de samenleving, ze zijn de bloedsomloop van onze economie.

Banken trekken deposito's aan van spaarders en bedrijven. Met deze middelen kunnen zij kredieten toestaan aan bedrijven, die ermee investeren en zo de toekomst van de tewerkstelling verzekeren. Daarnaast gebruiken banken het geld van de spaarders ook om gewone mensen hypothecaire en consumentenkredieten te geven. Met die kredieten maken mensen hun dromen waar, zoals bij de aankoop van een huis of een auto. Kortom: banken ontfangen op korte termijn geld van de gezinnen en lenen het met een langere looptijd uit aan de bedrijven en gezinnen voor investeringen of voor de aankoop van duurzame goederen. Op die manier vervullen ze een cruciale rol voor onze economie. Het is precies aan deze transmissierol van de banken waar abrupt een einde kwam met de crisis. Die rol is tot vandaag niet volledig hervat.

De aanwezigheid van banken heeft nog meer positieve effecten op onze economie. Bankieren betalen belastingen en stellen veel, meestal hooggeschoold, personeel te werk. De banksector is verantwoordelijk voor ongeveer 5 procent van het Bruto Binnenlands Product (BBP) en stelt ongeveer 65.000 mensen te werk. En de aanwezigheid van beslissingscentra zorgt indirect voor extra economische activiteit. Financiële centra hebben immers nood aan advocaten, congrescentra, horeca, enzovoort.

Tot slot herinnerde deze crisis ons aan het grote belang van van stabiele banken voor de veiligheid van eerlijk verdiend spaargeld. Tijdens de crisis bleek ons spaargeld helemaal niet zo veilig als we zelf geloofden. We verloren veel van onze opgespaarde middelen in de pensioenfondsen, want die werden belegd op de beurs.

Bij een belangrijke rol horen grote verantwoordelijkheden

We hebben dus allemaal belang bij een goed functionerende banksector en een veilig financieel systeem. Bij deze belangrijke maatschappelijke rol horen dan ook grote verantwoordelijkheden. Banken zijn er niet enkel voor de aandeelhouders en de bestuurders, maar voor ons allen.

Daarom hebben we nood aan een verandering van het bank- en verzekeringssysteem, zodat ze hun socio-economische taak op een veilige manier kunnen hernemen. Eén waarin de spaarder en belegger en zijn bescherming opnieuw centraal staan. We mogen daarbij niet teruggrijpen naar oude recepten. Zelfregulering werkt niet. Zoveel is intussen duidelijk. We moeten nieuwe recepten hanteren die in de toekomst meer zekerheid bieden.

Veel mensen hebben hun geld of job verloren ten gevolge van de crisis. Meer dan 90.000 arbeidsplaatsen gingen verloren. We verloren meer dan 3 procent van ons BBP. Er zijn grote begrotingstekorten. En de overheidsschuld bedraagt weer meer dan 100 procent van ons BBP. In plaats van ons hoofd in het zand te steken en over te gaan tot de orde van de dag, moeten we dringend fundamentele hervormingen doorvoeren. We moeten nu lessen trekken om een volgende crisis beter te kunnen beheren.

De financiële sector is er in geslaagd om dermate veel risico de wereld in te sturen, dat op een paar dagen tijd het spaargeld van de gezinnen en de werking van KMO's en bedrijven werden bedreigd. Het kost de economie, zowel de gezinnen, de ondernemingen als de overheid, jobs en geld. We kunnen niet toelaten dat dit nog eens gebeurt. Daarom moeten we de banken opnieuw onder controle krijgen. Daarom zal het nodig zijn om tot een scherper toezicht op het banksysteem te komen dat in de komende jaren de evolutie van het financieel systeem kan volgen, nieuwe problemen meteen kan vaststellen en indien nodig snel kan ingrijpen. Daarom zal het ook nodig zijn om de traditionele bankactiviteiten beter te beveiligen en om het verloningsysteem in de banksector aan te passen. Niet de korte termijn winstcijfers staan dan centraal, maar de belangen van de financiële consument.

Oorzaken

Internationale grootbanken vervullen vandaag de dag zeer diverse activiteiten: ze bieden de infrastructuur voor geld- en effectentransacties, verlenen krediet in allerlei vormen, verlenen advies, handelen op de beurs, nemen participaties in andere bedrijven, enzovoort. Dit breed spectrum bemoeilijkt de controle.

Bovendien kende de financiële innovatie de voorbije jaren geen grenzen. Nieuwe financiële producten zijn soms zo complex dat de bankiers ze zelf niet begrijpen.

Ten derde kan men vele banken nauwelijks nog banken noemen. Het zijn reusachtige financiële conglomeraten, met zodanig veel vertakkingen in onze economie dat het een economische ramp zou veroorzaken mochten ze failliet gaan. Zo bedroeg het totale balanstotaal van Fortis eind 2007 maar liefst 231 procent van het BBP. Zulke instellingen zijn 'too big to fail' zodat de overheid hen wel moet redden als ze in de problemen dreigen te komen. Probleem is dat deze bedrijven begrijpen dat ze uiteindelijk zullen gered worden en er dus geen reden meer is om voorzichtig om te springen met ons spaargeld, of zelf geen rem ervaren op het nemen van risico. Ze nemen enorme risico's die als alles goed uitdraait superwinsten opleveren maar er bij slechtere uitkomsten enkel voor zorgen dat de overheid hen redt. Zo worden de winsten gekapitaliseerd en de verliezen gecollectiveerd.

Een ander probleem van verantwoordelijkheid ,vind je terug bij de bestuurders en managers. Bonussen gebaseerd op de beurskoers zorgen ervoor dat ze er alles aan zullen doen om de beurskoers, en dus hun eigen bonus, de hoogte in te jagen. Jammer genoeg is de beurs niet altijd zo rationeel als sommigen willen laten uitschijnen, spelen er ook belangrijke psychologische effecten en denken de aandeelhouders niet veel verder dan de volgende kwartaalresultaten.

Door deze in het verloningssysteem ingebakken bijziendheid worden de bestuurders ertoe aangezet om alles op alles te zetten om hun volgende kwartaalresultaten op te pompen en zijn ze bereid hiervoor grote risico's te nemen, met torenhoge bonussen tot gevolg en als het dan toch fout zou lopen, krijgen ze alsnog een riant vertrekvergoeding. Ze hebben veel te winnen en niets te verliezen.

Maar het korte termijnperspectief zit niet enkel ingebakken in de beloningen van de toplui, ook beurshandelaars en de zogenaamde adviseurs in de bankkantoren, die eigenlijk enkel verkopers van financiële producten zijn, worden ertoe aangezet om zo veel mogelijk rendement op te leveren op korte termijn. Ze krijgen doelstellingen opgelegd en moeten die halen, willen ze een bonus verdienen. Zo worden aan de klanten soms beleggingen verkocht die helemaal niet het meest geschikt zijn voor die mensen of die ze niet willen. Zo wordt het

personeel, vaak tegen zijn zin, in de richting geduwd van rendabele verkoop in plaats van dienstverlening.

De laatste jaren zagen we dat de banken zich steeds meer gingen financieren met interbancaire leningen: ze leenden dus meer geld van andere banken en deden minder moeite om deposito's van spaarders aan te trekken, hoewel die veel stabiel zijn. Aangezien de rentevoeten op de interbancaire markt vrij laag waren, gingen ze veel schulden aan waartegenover te weinig kapitaal stond. Die extra middelen leenden ze dan weer uit aan een hogere intrest, of ze kochten er complexe financiële producten met een hoog rendement mee. De banken hadden immers ontdekt dat het traditionele bankieren waarbij deposito's van spaarders omgezet worden in leningen aan bedrijven en gezinnen minder opbrengt dan die complexe producten. Het risico van deze producten werd systematisch onderschat. Door de grote interbancaire schuldfinanciering konden ze een hefboom creëren waardoor hun winsten sterk toenamen. Het is belangrijk om dit te stellen, want de internationale financiële toezichthouders stellen dit gedrag opnieuw vast.

Door dit grote interbancaire verkeer, allerhande complexe juridische constructies en de ondoorzichtige financiële producten zijn banken en financiële instellingen onderling zo nauw verweven wat geleid heeft tot een groot systeemrisico. Door die nauwe relaties en grote besmettingsgevaar kan het faillissement van één bank, Lehman Brothers bijvoorbeeld, als een domino alle andere financiële instellingen in de problemen brengen. Het is zeer moeilijk om nog correct risico's te kunnen inschatten en te weten welke banken en producten veilig zijn en welke niet.

De belangen van de financiële consument zijn in de loop der jaren uit het centrum van de aandacht verdwenen. Ze waren ondergeschikt aan de winstcijfers van de banken en de bonussen van de bankiers, met alle gevolgen van dien. In de periode voor de crisis, bijvoorbeeld, behaalden de grote banken woekerwinsten door de consumenten een veel te lage intrest op hun spaar- en zichtrekeningen te betalen. Dit uitmelken van de consumenten leidde tot een terechte vraag naar een hogere intrestvergoeding voor de spaarders. Op die manier kwam er een markt voor de veelal kleinere banken die de slag om de spaarder leverden met zeer hoge intresten. Het was echter bijzonder cynisch om vast te stellen dat de grote banken de consumenten belazerden met een veel te lage intrest op hun bankrekening, terwijl achteraf bleek dat de moedige consumenten die hun geld bij een prijsbreker als Kaupthing parkeerden, bedrogen werden door het overdreven risico dat die banken namen waardoor hun geld aan een zijden draadje bleek te hangen.

In die periode waren dus ongeveer alle consumenten de dupe van de banken: de meesten kregen een onredelijk lage rente en de anderen kregen een overdreven hoog risico. Daarnaast zagen veel mensen de waarde van hun pensioenfondsen drastisch dalen, bleken de als veilig

verkochte beleggingsproducten helemaal niet zo veilig en was iedereen onzeker over zijn spaargeld op de bank.

Conclusie, de oorzaken:

- De grote diversiteit aan activiteiten en complexiteit van financiële producten bemoeilijken de controle.
- Financiële conglomeraten zijn 'too big to fail'.
- De personeelsleden in de banksector worden door het verloningsysteem aangezet om op korte termijn te denken.
- De grote schuldfinanciering op de interbankenmarkt creëert een hefboomeffect waardoor het systeemrisico toeneemt.
- De belangen van de financiële consument zijn ondergeschikt aan de winsten en bonussen.

Voorstellen

Men stelt vaak de vraag of financiële crisissen kunnen vermeden worden. Sommige wel, andere niet. Dat zal ook in de toekomst niet anders zijn. Maar uit een financiële ramp als deze van de voorbije jaren kan je wel lessen trekken om dezelfde fouten niet opnieuw te maken. De commissie Financiën en Begroting van de Senaat kreeg een tijd geleden bezoek van afgevaardigden van de Amerikaanse en Canadese ambassade. In het eerste land is de crisis ontstaan, in het tweede, Canada, werden de banken het minst van al getroffen. Zoals de ambassadeur zei : 0 faillissementen, 0 euro belastingsgeld ingestopt. Wat leren we uit het Canadese verhaal : subprime leningen zijn niet toegelaten, er staat een plafond op hefboomfinanciering, enzovoort. Met andere woorden: concrete maatregelen en concrete regulering zijn zeker mogelijk. En ze leveren resultaat op.

Concrete regulering is niet enkel mogelijk, het is ook absoluut noodzakelijk. Want de risico's in de financiële sector zijn opnieuw aan het toenemen. Tot deze conclusie kwam de BIS, de bank voor internationale betrekkingen, die in de eerste week van het jaar bankiers uitgenodigde om het te hebben over de risico's in de sector. Wat werd gevreesd, lijkt waar te worden. De banken zijn gered, zijn opnieuw enkel gefocust op snel hoge winst maken, en kijken daarbij niet om. De urgentie om maatregelen te nemen schijnt ver weg. Zowel internationaal als nationaal werden heel wat verklaringen afgelegd over de aanpak van de sector, maar in de meeste gevallen blijft de uitvoering dode letter, of schuift men concretisering door naar een verre toekomst.

De sector organiseert zich ook opnieuw om eventuele aanpassingen vanuit de wetgeving of door de regulatoren op te vangen met creativiteit. De bedoeling is daarbij blijkbaar om zowel een bonusstructuur te kunnen blijven hanteren die de banken zelf willen, te handelen in risicovolle producten en risicovolle producten te creëren.

Naar de economie die een klap werd toegebracht door de banken, wordt dus niet omgekeken. De miljarden die door de Europese instanties tegen een zeer lage rente in omloop worden gebracht om de economie en de kredietverlening te laten hernemen, blijven gedeeltelijk hangen in de kassen van de banken die ze zelf aan een hoger rendement herbeleggen. Het is bijzonder cynisch te zien dat de banken die de economie een slag toebrachten en heel wat werkloosheid veroorzaakten, zelf het herstel beperken om hun eigen huis eerst te herstellen.

We hebben nood aan een oplossing voor het centrale probleem, namelijk het identificeren en het onder controle brengen van de risico's. Dit om twee redenen: de banken en het banksysteem gezond maken, en ten tweede het herstellen van een gezonde basis waarop de economie moet geherlanceerd worden. En dit op twee niveaus: de risico's die zich ophopen in de balansen van de banken, en die in de voorbije jaren door de controle - instanties niet werden vastgesteld. Plus, de risico's voor de consumenten, organisaties en bedrijven, die producten werden verkocht die vele keren risicovoller waren dan ze zelf verlangden. Daartoe moeten instrumenten gecreëerd worden om in de toekomst tot een model te komen dat de risico's op deze niveaus beheersbaar maakt. Een deel van die instrumenten zal er in moeten bestaan bepaalde producten of constructies eenvoudig weg niet langer toe te laten, zoals in Canada gebeurde voor de crisis.

Dit is zeker mogelijk. **sp.a** pleit voor een concreet model dat bestaat uit drie luiken:

- Een veiliger financieel systeem
- Een betere bescherming van de spaarders
- Banken ten dienste van de economie

Een veiliger financieel systeem

Het in kaart brengen en aanpakken van de systemische risico's louter op nationaal niveau levert geen sluitende aanpak op. Systeemcrisissen voorkomen doe je best met een internationale aanpak. Dat is het beste niveau, al merken we op dat het geen excuus is om alvast niet snel maatregelen te nemen op nationaal niveau. Zelfs in Canada, waar de banken het best overleefden, was er 'schade'. En die aanpak moet gepaard gaan met maatregelen zoals de G20 ze op internationale schaal beloofd heeft:

G20 maatregelen	Timing
Oprichting Financial Stability Board dat de samenwerking tussen centrale banken en het IMF waarborgt	April 2009
Strenger toezicht op bonussen en salarissen	België: 2011
Hervorming IMF en Wereldbank met meer aandacht voor opkomende economieën en ontwikkelingslanden	2011
Oplijsting van mogelijkheden bankentaks	April 2010
Strengere kapitaal- en liquiditeitsvereisten	Ontwikkeling: eind 2010 Uitvoering: eind 2012
Meer regulering voor de markt voor afgeleide producten	Eind 2012

Jammer genoeg blijft de uitvoering van deze G20-maatregelen vooralsnog onvoldoende en gaan ze bovendien niet ver genoeg. Maatregelen zoals ze in Canada waren genomen zoals het plafonneren van hefboomfinanciering, zijn maatregelen die werkten. Er is geen reden waarom maatregelen die hun nut bewezen hebben niet internationaal zouden worden toegepast.

Maar het internationale gebrek aan vooruitgang mag, zoals gezegd, geen excuus zijn om niets te doen. Je kan als individueel land best wel maatregelen nemen om de veiligheid van je financieel systeem te verzekeren. Zo pleiten we ervoor om een bankentestament op te leggen. Dat testament komt erop neer dat de banken moeten worden verplicht om jaarlijks een plan neer te leggen dat aangeeft hoe de instelling snel en eenvoudig kan worden ontmanteld en gesplitst in haar deeltentiteiten, zoals de klassieke spaar- en depositobank en de commerciële bank. Dat plan moet jaarlijks goedgekeurd worden door de toezichthouder. Bij een crisissituatie of nakende faling van een bank wordt zo aan die toezichthouder de mogelijkheid geboden om de bank te ontmantelen. De bedoeling is dat dergelijke regeling de banken ertoe aanzet om hun juridische structuur te vereenvoudigen (o.m. door complexe al dan niet fiscale constructies af te bouwen) en de spaarmiddelen in het traditionele bankgedeelte worden afgezonderd. Enkel dat deel mag nog kunnen rekenen op tussenkomsten van de overheid en dus de belastingbetaler.

sp.a en andere partijen dienden daartoe reeds voorstellen in in het parlement, waar ze echter nog steeds niet werden behandeld. Dat is jammer, want een concreet voorstel als het bankentestament kan vermijden dat de banken er blijven van uit gaan dat ze ongebreideld

risico's mogen nemen omdat ze toch zullen gered worden. Enkel de traditionele bankactiviteiten moeten door de overheid verzekerd worden, en het bankentestament kan ook zorgen voor een beschot tegen het domino-effect dat we hebben gezien, waarbij de economie wereldwijd werd en wordt getroffen. Het bankentestament zorgt vooral voor de beveiliging van het spaargeld. Overheidsmiddelen zouden enkel mogen aangewend worden om dat deel te beveiligen. Het is daarenboven een garantie dat de bankactiviteit juridisch gesplitst wordt. In afwachting van internationale maatregelen voor de splitsing van bankactiviteiten, geeft dit hetzelfde resultaat.

Om het 'too big to fail' probleem aan te pakken stellen we ook voor om de 'Volcker-regel' ook in Europa in te voeren (genoemd naar voormalig FED-voorzitter Paul Volcker). Deze regel houdt in dat het banken verboden is om voor eigen rekening te handelen op de beurs, of risico-kapitaal te investeren in bedrijven of in de risicovolle hefboomfondsen. Deze laatste nemen met grotendeels geleend geld speculatieve posities in op de beurzen. Met andere woorden, pure tradingactiviteiten als inkomensbron voor een bank moet onmogelijk worden gemaakt.

De voorbije crisis toonde aan dat men te ver is gegaan in de deregulering van de banksector: klassieke banken hoeven echt geen rechtstreekse investeringen te doen in het kapitaal van bedrijven. Dat is hun taak niet. Hun taak is wel om die bedrijven te voorzien van kredieten. De kapitaalinvesteringen moeten dan maar gebeuren door holdings die dan uiteraard niet meer kunnen rekenen op enige bescherming door de overheid.

Verder willen we het probleem van het besmettingsgevaar aanpakken. De invoering van een bankentestament en de Volcker-regel kunnen hier een belangrijke schakel in zijn, maar we willen banken ook financieel stimuleren om zich meer met klassieke deposito's te financieren en veel minder met interbancaire middelen. Dit kan niet door, zoals de regering-Leterme doet, een taks in te voeren die de banken belast op hun deposito's. Zulke taks zet de banken er toe aan om zich minder met klassieke deposito's te financieren en meer met de risicovollere interbancaire kredieten. Bovendien zullen de banken die taks gewoon doorrekenen aan de spaarders en bedrijven. Een derde negatief aspect is dat een aantal kleinere financiële instellingen die veel verder weggebleven zijn van het opbouwen van een risicovolle balans, nu moeten meebetalen voor de anderen, die dat risico wel namen.

In tegenstelling tot de maatregelen van de regering-Leterme, pleit sp.a ervoor om, in navolging van de VS, een bankentaks in te voeren voor grote banken op het bedrag van het balanstotaal uitgezonderd de kapitaalscomponenten en de klassieke deposito's. Dat komt dus neer op een bankentaks op de interbancaire kredieten. Op die manier stimuleren we de banken om én hun kapitaalstructuur te versterken, én om zich te financieren met de meer stabiele deposito's én pakken we het 'too big to fail' probleem aan door banken met een grote balans te belasten en de kleinere niet. Drie vliegen in één klap dus.

Verder moet men de verloningsstructuur aanpakken, zodat het systeem van lonen, bonussen, optieplannen en ontslagvergoedingen de bedrijfsleiders en gewone bedienden er niet meer toe kunnen aanzetten om enkel aan het korte termijn belang te denken, maar om het lange termijn belang van de financiële instelling voor ogen te houden:

- Beperking van ontslagvergoedingen tot maximaal één vast jaarsalaris.
- Maximale transparantie over vast en variabel salaris, aandelen- en optiepakketten, criteria voor toekenning bonussen en ontslagvergoeding.
- Betaling van bonussen en uitoefening van optieplannen spreiden in de tijd zodat deze nog kunnen worden teruggegeven indien achteraf zou blijken dat de resultaten toch niet zo goed waren.
- Verbod op prestatiegebonden verloning zoals aandelen en opties voor niet-uitvoerende bestuurders.

Daarnaast heeft een bank een veel bredere maatschappelijke rol en moet ze daar ook naar handelen. Een bank is er niet enkel voor de aandeelhouders die zo groot mogelijke winsten willen om hun dividenden mee te betalen, maar is cruciaal voor onze economie. Er is dan ook meer nood aan maatregelen om de banken te verplichten maatschappelijk verantwoord te ondernemen en niet enkel aan de belangen van hun aandeelhouders te denken.

- Bonussen gedeeltelijk laten afhangen van een aantal niet-financiële criteria zoals bijvoorbeeld personeels- en klantentevredenheid of duurzaamheidscriteria.
- Spreekrecht voor belanghebbenden zoals consumentenorganisaties op de algemene vergadering.

Dit toont aan dat concrete regulering om de verantwoordelijkheidsproblemen aan te pakken dus zeker mogelijk is. Het wordt hoog tijd dat zulke voorstellen daadwerkelijk in de praktijk worden omgezet, vooraleer we vervallen in de oude gewoontes van hebzucht en graaicultuur die mee aan de oorsprong van de bankencrisis lagen.

Aandeelhouders speculeren in hun zoektocht naar een steeds hoger rendement al te vaak op korte termijn koersstijgingen. Daardoor zetten ze de bedrijfsleiding onder druk zetten om te focussen op de korte termijn winstcijfers en de volgende kwartaalresultaten, en dreigen ze het lange termijnbelang van het bedrijf uit het oog te verliezen. Om de stabiliteit van ons financieel systeem in de toekomst te verzekeren, moeten er daarom ook meer stimuli zijn om de aandeelhouders er toe aan te zetten meer op langere termijn te denken en verder te kijken dan de waan van de dag en de volgende kwartaalcijfers. In dat kader willen we een taks op speculatieve financiële transacties en dienden we reeds een wetsvoorstel in om de door bedrijven speculatief verdiende meerwaarden te belasten, zoals in de rest van Europa het geval is.

Een betere bescherming van de spaarders

Bij banken moeten klanten opnieuw voorop staan. Dit is ons uitgangspunt. We merkten de afgelopen jaren dat veel financiële producten te complex waren en zelfs door de bankiers nauwelijks werden begrepen. Zo kwamen er veel te veel risico's terecht in het banksysteem, en bij consumenten die daar niet om hadden gevraagd. De huidige consumentenbescherming gebaseerd op de MIFID-regels (een Europese richtlijn) is onvoldoende gebleken. Daarom moet de overheid actiever ingrijpen om de spaarders voldoende te beschermen.

Hoe?

(1) Gevaarlijke producten uit de markt weren

We haalden dit al aan als maatregel bij de banken zelf, maar het geldt eveneens voor producten die aan spaarders worden aangeboden. Het verpakken en doorverkopen van risico's via effecten (zoals de subprimes) heeft wereldwijd de financiële instellingen geïntoxiceerd. De zogenaamde 'special purpose vehicles' die daartoe dienen, moeten streng gereguleerd en uiterst beperkt worden. Daarbij is internationale coördinatie nodig.

(2) Financiële producten indelen naar risico

De financiële producten die zijn toegelaten op de markt, moeten we verdelen in verschillende classificaties, van risico-arm tot extreem risicovol. Klanten die sparen en beleggen moeten over volledige en correcte informatie beschikken zodat ze de risico's van de producten juist kunnen inschatten. Het is niet aanvaardbaar dat consumenten hun informatie in de kleine lettertjes moeten gaan zoeken of dat ze zich een weg moeten banen tussen de massa's folders in onbegrijpelijke taal.

De klant moet onmiddellijk weten wat hij van de bank mag verwachten: wat het verwachte rendement zal zijn van zijn geld, wat het risico is en bijgevolg: wat hij in het slechtste geval zal overhouden van zijn geld. Het is niet de bank die beslist wat er met het geld van de consument gebeurt, wel de klant zelf.

Hiervoor zijn nieuwe spelregels nodig. De vernieuwde Commissie voor Bank- Financie- en Assurantiewezen (CBFA) heeft hier een belangrijke rol te vervullen. Haar taak is veelvoudig:

(1) Het bepalen van de criteria waaraan financiële producten moeten voldoen

De criteria moeten bij wet worden vastgelegd en zorgen voor een standaardisering van de

producten. Financiële producten die niet voldoen aan alle criteria, haalt de CBFA van de markt. We roepen Europa op ook hier aandacht voor te hebben. Momenteel is het zelfs nog steeds zo dat in een aantal landen producten 'gefabriceerd' worden die in de landen waar ze gemaakt worden niet mogen worden verkocht. Dat is onaanvaardbaar, het maakt een degelijke controle in het belang van de consument van wat er in zijn of haar bank wordt verkocht, onmogelijk.

(2) Het bij wet vastleggen van zes risicoklassen voor financiële producten
Producten moeten een 'gezondheidslabel' krijgen dat duidelijk maakt hoeveel risico het bevat. De MIFID-richtlijn was een eerste poging om het juiste product bij de juiste klant te brengen. Alleen, de bank bepaalt nu zelf het profiel van een klant en koppelt daar een product aan met een bepaalde risicoklasse. En de bank vult zelf de risicoklasse in. Dit leidde in het verleden tot een wildgroei aan risicoklassen.

Daarom willen we het systeem omkeren. De producten moeten worden geclassificeerd, niet de spaarders. Het is de CBFA die niet enkel de risicoklassen vastlegt, maar die ook bepaalt welke product in welke klasse hoort. En dat is niet aan de banken om te bepalen. De classificaties slaan op de producten, niet op de consumenten. Op die manier ontstaat er dan een regulator die de consument beschermt, en worden de financiële producten in klassen onderverdeeld. Zo ziet de klant duidelijk om welke producten het gaat, zonder dat elke klant een financieel expert moet zijn.

Als de vernieuwde CBFA elk product moet toewijzen aan een klasse, moeten klassen strikter worden gedefinieerd. Daarom stellen we voor dat er zes risicoklassen worden gevormd, waarbij elke klasse duidelijk aangeeft wat de risicograad is en hoeveel geld een consument in het ergste geval kan verliezen.

Uitgaand van de bestaande parameters, betekent dit dat we werken op basis van een inschatting van de maandelijkse rendementen op vijfjaarbasis, zoals het systeem nu al bestaat voor sommige verzekeringsproducten. Met andere woorden, gegeven de gekende rendementen, wordt gekeken naar hoeveel een consument kan verliezen als het slecht uitdraait met het product, en als hij of zij een product vijf jaar in de portefeuille houdt. We geven weer wat dat ongeveer zal betekenen op basis van de gekende cijfers tot op vandaag, met voorbeelden van het type product dat daaronder zou kunnen vallen.

- Risicoklasse 1 is een heel risico-arm product: het geeft in slechte omstandigheden op vijf jaar tijd tussen 5 en 10 procent rendement (of minder dan de inflatie op die periode). Bijvoorbeeld de schatkistcertificaten.
- Risicoklasse 2 is een risico-arm product: het geeft op vijf jaar tijd in slechte omstandigheden tussen 2 en 5 procent rendement. Bijvoorbeeld een

- beleggingsfonds met internationaal gediversifieerde korte termijn obligaties.
- Risicoklasse 3 is een risiconeutraal product: het geeft op vijf jaar tijd in slechte omstandigheden tussen -6 en 2 procent rendement. Bijvoorbeeld een goed gediversifieerde obligatieportefeuille.
- Risicoklasse 4 is een risicovol product, het geeft op vijf jaar tijd in slechte omstandigheden tussen -6 en -37 procent rendement. Bijvoorbeeld een bedrijfsobligatie.
- Risicoklasse 5 is een zeer risicovol product, geeft op 5 jaar tijd in slechte omstandigheden tussen -37 en -55 procent rendement. Bijvoorbeeld een aandelenportefeuille.
- En risicoklasse 6 is een extreem risicovol product, geeft op 5 jaar tijd in slechte omstandigheden -55 procent rendement of minder. Bijvoorbeeld een individueel aandeel, eerder een 'small cap'.

(3) Het evalueren van de informatieverstrekking

Mensen die hun spaargeld willen beleggen zien vaak door de bomen het bos niet meer. Volledige en correcte informatie over de verschillende producten in een begrijpelijke taal moet de klant daarbij helpen. Het is aan de CBFA om erop toe te zien dat geen enkele bank deze verplichtingen aan haar laars lapt.

(4) 'Risico-arme' producten worden ook echt producten quasi zonder risico

Het indelen van de producten in risicoklassen maakt ook dat er duidelijk kan worden afgebakend welke producten echt kunnen beschermd worden (ook door de overheid), en dewelke niet. De indeling maakt verder ook dat heel duidelijk wordt waarvoor en hoeveel kapitaal moet worden vastgelegd ter bescherming van de 'normale' producten. Dat moet zich vertalen in de kapitaalratio's van de banken in kwestie. Als ze meer risico verkopen, moeten ze meer kapitaal aanhouden. De garantie van de overheid voor spaargeld moet worden gefocust op de lage risico categorie. De bijdragen aan het fonds moeten worden bepaald door het risico dat door een bank in de markt wordt geplaatst. Als een bank er voor opteert om veel risicovolle producten in de markt te zetten, moet ze meer bijdragen aan het fonds voor de bescherming van de spaarmiddelen.

Banken ten dienste van de economie

Banken moeten opnieuw banken zijn en hun rol van kredietverstrekker voluit spelen. Na het uitbreken van de crisis stelden we vast dat vele banken, zelfs de door de overheid geredde banken, heel terughoudend waren om nog nieuwe kredieten te verlenen aan ondernemingen en gezinnen. Uit statistieken van de Nationale Bank blijkt dat de groei van de aan bedrijven

toegekende kredieten met korte looptijd drastisch is gedaald en zelfs negatief werd. Als je dan weet dat er voor kleine en middelgrote bedrijven nauwelijks alternatieve financieringswijzen zijn, dan is het overduidelijk dat vele van deze bedrijven hierdoor in de problemen komen.

Het is vreselijk vast te stellen dat de banken de crisis, die ze zelf hebben veroorzaakt, nog verergeren door kredietvoorwaarden te verstrengen en zo de reële economie nog meer in de problemen te brengen. sp.a wil daarom maatregelen opdat banken ook in moeilijke omstandigheden hun rol als kredietverschaffer blijven spelen.

Nadat een aantal Belgische grootbanken gered moesten worden door de overheid, mocht die overheid een aantal vertegenwoordigers aanduiden in de diverse raden van bestuur. sp.a vindt dat het hun taak is om ervoor te zorgen dat de betrokken banken hun taak als kredietverschaffer blijven vervullen en meer doen dan lijdzaam toekijken hoe de banken hun kredietvoorwaarden verstrengen.

Verder kan het probleem van de gebrekkige kredietverlening dat ook voor grote projecten bestaat, aangepakt worden door het concept van de 'volkslening'. Dit houdt in dat een grote lening wordt uitgeschreven, niet door de overheid maar door een private vennootschap waar de overheid in vertegenwoordigd is. Deze vennootschap schrijft de lening uit tegen een bepaald percentage, dat iets hoger ligt dan het gangbare markttarief. De overheid garandeert wettelijk dat de opbrengst niet belast wordt door de roerende voorheffing. De bruto-opbrengst is in dat geval dus tevens netto. De vennootschap leent de middelen weer uit aan een interest die maximaal 1 procent hoger is dan wat de spaarders krijgen. Dit kan enkel als het geld wordt uitgeleend aan grote en zekere projecten, die dus niet zoveel opvolging vergen. Het allerbelangrijkste naar de investeringen toe, is dat het probleem wordt weggenomen dat het laatste jaar is ontstaan. Dat probleem bestaat er in dat door de crisis projecten van algemeen belang niet gefinancierd worden tegen marktvoorwaarden, of veel te duur worden gefinancierd. Dat betekent dat de uitvoering van noodzakelijke maatschappelijke projecten vertraging oploopt door het droogleggen van de financiering door zij die de crisis hebben veroorzaakt. Via de volkslening bieden we dus zekerheid voor spaarders en stellen we geld ter beschikking voor grote, solide, vernieuwende projecten. Nog eenvoudiger : veilige spaarproducten voor gezinnen en pensioenfondsen, grote investeringsprojecten (we wezen eerder al op het belang van het herlanceren van activiteit en het feit dat de banken daarin verzaken).

Enkele voorbeelden van investeringen die kunnen gedaan worden met het opgehaalde geld van de volksleningen zijn bijvoorbeeld te vinden in de energiesector of er kan geld geïnvesteerd worden in de ontwikkeling van een 'smart grid'. Een slim elektriciteitsnetwerk, dat eigenlijk meer op internet lijkt dan op passieve kabels waarin op een geautomatiseerde wijze voor de meest energievriendelijke werkwijze gekozen wordt.

Conclusie

We hebben nood aan een nieuw soort banktoezicht. De financiële crisis heeft immers aangetoond dat een toezichtstelsysteem gebaseerd op zelfregulering onvoldoende werkt. sp.a pleit daarom voor een geheel aan maatregelen dat de veiligheid van de banksector en van het spaargeld moet verzekeren.

- We moeten de banken op internationaal vlak snel strengere kapitaals- en liquiditeitsvereisten opleggen.
- Om het 'too big to fail' probleem aan te pakken, hebben we nood aan een bankentestament. Zo vereenvoudigt de juridische structuur van de banken en wordt heel duidelijk dat enkel de traditionele bankactiviteiten nog zijn beschermd door de overheid, en de meer risicovolle niet.
- De Volcker-regel wordt ingevoerd zodat banken verboden worden om te handelen voor eigen rekening en te investeren in risico-kapitaal of hefboomfondsen.
- We hebben nood aan een speciale taks om speculatieve transacties tegen te gaan zoals in de rest van Europa en willen voor de grote banken een verstandige bankentaks op interbancaire financiering die hen aanzet tot een veilige financiering.
- De consument verdient een grotere bescherming door een systeem waarbij alle financiële producten op de markt goedgekeurd moeten worden en ingedeeld in zes risicoklassen door de toezichthouder.
- Banken moeten hun maatschappelijke rol spelen en krediet verschaffen aan onze ondernemingen.
- De volkslening zorgt tegelijk voor een veilig spaarproduct en voor de financiering van toekomstgerichte projecten.

Dit bankenplan is meer dan een verzameling voorstellen, het is een coherent systeem van maatregelen die de verschillende zwakheden van de sector aanpakt. Het zorgt er voor dat risico's beter in kaart worden gebracht door de toezichthoudende overheid. Ze legt ook op dat die overheid die verantwoordelijkheid moet nemen, iets wat na hun falend toezicht voor en tijdens de crisis zelfs een logische stap kan worden genoemd.

Ten tweede zorgt het er voor dat de klant veel beter wordt geïnformeerd over de bestaande risico's. Het is geen vreemd model, in die zin dat er nu al systemen bestaan om producten in te delen in zes risicoklassen. Alleen, tot op heden mogen de banken en verzekeraars er zelf een risicoticket op kleven, wat heeft geleid tot waanzinnige toestanden. Die waanzin verderzetten is geen optie.

Het zorgt, ten derde, ook voor de aanpak van een schijnbaar onoplosbaar probleem. Niet opgelost, maar aangepakt. Toezichthouders en zelfs de bankiers zelf begrepen voor de crisis de financiële producten zelf niet meer. Dat maakte dat de modellen die het risico moesten meten, faalden. In een systeem dat gewoon zou worden verder gezet zonder verandering, zal dat probleem blijven bestaan. Geen enkel model is toereikend om het risico volledig in kaart te brengen, laat staan te bepalen hoeveel kapitaal er moet tegenover staan. Door het opleggen van een testament en het labelen van de producten worden de risico's per categorie geïdentificeerd. En kan men vaststellen hoeveel kapitaal juridisch moet verankerd worden via het testament. Zo kan men ervoor zorgen dat de gewone spaargelden door voldoende kapitaal worden gedekt als het misgaat. De graad van dekking zal grotendeels bepaald worden door het risico dat ze willen nemen. De risicovolle producten daarentegen zullen de wetten van de markt moeten ondergaan.